

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/38162,98-rocznica-wybuchu-Powstania-Wielkopolskiego.html>
2021-09-25, 09:13

98. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

We wtorek 27 grudnia w Poznaniu, w środę - 28 grudnia - w Warszawie, odbyły się uroczystości związane z 98. rocznicą wybuchu Powstania Wielkopolskiego.

We wtorek w Poznaniu odbyły uroczystości związane z 98. rocznicą wybuchu Powstania Wielkopolskiego. Ich organizatorem był marszałek województwa Marek Woźniak, który zachęcał mieszkańców, by licznie brali udział w wydarzeniach pod Pomnikiem Powstańców Wielkopolskich. Poznański Oddział Instytutu Pamięi Narodowej reprezentował podczas uroczystości dyrektor oddziału, dr Rafał Reczek.

Pierwsze uroczystości rozpoczęły się o godz. 10.15 na Cmentarzu Zasłużonych

Wielkopolan. Na mogile generała Stanisława Taczaka złożone zostały kwiaty. Następnie uroczystości przeniosły się pod Pomnik Powstańców Wielkopolskich. Stąd uczestnicy przeszli do Fary Poznańskiej, gdzie o 12.45 rozpoczęła się msza w intencji powstańców.

W środę, 28 grudnia, obchody przeniosły się do Warszawy. W kościele oo. Dominikanów odbyła się msza święta, a następnie złożone zostały kwiaty przy Grobie Nieznanego Żołnierza. Wiązanki trafiły też na Cmentarz Wojskowy przy ul. Powązkowskiej.

Rocznice wybuchu Powstania Wielkopolskiego stają się każdego roku okazją do odwiedzania grobów powstańczych na poznańskiej Cytadeli. Skupione są one na trzech kwaterach Cmentarza Garnizonowego, zwanych Cmentarzem Powstańców Wielkopolskich. Wśród tych 394 grobów, niewielką część stanowią pochówki niemieckie (jeszcze sprzed Powstania) oraz groby weteranów I wojny światowej, jeńców wojennych, którzy trafili do powstańczej niewoli i w niej zmarli oraz osób cywilnych (z rodzin wojskowych). Znajduje się tam też grób symboliczny Romana Wilkanowicza oraz mogiła powstańców z 1848 r., ekshumowanych z Poznania-Junikowa.

Bez głębszych badań, trudno jednak ustalić, śmierć ilu spośród pochowanych tam żołnierzy Wojsk Wielkopolskich miała związek z ich służbą na terenie Wielkopolski, a ilu ze służbą na froncie wojny polsko-bolszewickiej.

Warto jednak przypomnieć, że groby powstańców znajdują się także w innych miejscach zespołu cmentarzy na stoku Cytadeli. Część z nich można rozpoznać dzięki inskrypcjom nagrobnym (zaledwie 15), część na podstawie innych źródeł.

Wśród nich, można przykładowo wskazać trzy groby: por. pil. Wojciecha Białego, ochotnika Józefa Maika oraz gen. bryg. Józefa Starkowskiego.

Porucznik pilot Wojciech Biały, który wykształcenie lotnicze uzyskał w armii niemieckiej, po zdobyciu przez powstańców „stacji lotniczej” w Ławicy (dziś Poznań-Ławica) został kierownikiem ruchu lotniczego. Już następnego dnia, rankiem 7 stycznia 1919 roku, wraz z pięcioma innymi pilotami, odbył lot nad Poznaniem. Po raz pierwszy w historii nad poznańskim niebem pojawiły się biało-czerwone szachownice lotnicze. W historycznym locie sześciu samolotów, oprócz sierż. pil. Białego, wzięli udział: nowy komendant stacji lotniczej sierż. pil. Wiktor Pniewski oraz piloci Mańczak, Rosada, Kasprzak i Jazy). Wojciech Biały zasłużył się później na froncie wojny polsko-bolszewickiej, otrzymał Krzyż Walecznych.

Zmarł 4 grudnia 1926 roku w szpitalu wojskowym w Poznaniu. Pochowany jest w najbardziej na zachód wysuniętej części Cmentarza Garnizonowego, w tzw. kwaterze lotniczej. [Lokalizację jego grobu](#) (i innych) umożliwi wyszukiwarka miejsc pochowania na stronie internetowej Miasta Poznania: www.poznan.pl/cmentarze.

„W ziemi zbąszyńskiej spoczywa ochotnik W.W. poległ w walkach o wolność Ojczyzny mając lat 17.” Taką inskrypcją wyróżnia się mogiła 17-letniego **ochotnika Wojsk Wielkopolskich Józefa Maika** ([lokalizacja grobu: kwatera IV, grób nr 36](#)). Ma ona charakter symboliczny, bo w świetle Listy strat Powstania Wielkopolskiego ochotnik Józef Maik z Grupy Zachodniej poległ 15 lutego 1919 roku pod Grójcem Wielkim (pow. wolsztyński) i pochowany został w Nowej Wsi Zbąskiej; nie wiadomo jednak, jaka jest jej geneza.

Niewielki nagrobek, ze względu na charakter jedynie memorialny, nie jest objęty ochroną ustawy o grobach i cmentarzach wojennych z 28 marca 1933 r., co miało wpływ na jego bardzo zły stan.

Jednym z nielicznych zachowanych grobów tzw. starego cmentarza garnizonowego, założonego w I poł. XIX w., a zlokalizowanego mniej więcej w miejscu współczesnego cmentarza Armii Czerwonej, jest grób jedyne chyba w dziejach Wojska Polskiego **generała brygady służb weterynaryjnych Józefa Starkowskiego** ([lokalizacja grobu: Cmentarz Bohaterów Polskich, grób I-H-6](#)).

Józef Starkowski urodził się w Poznaniu w 1856 r., a w 1893 roku uzyskał tytuł lekarza weterynarii w Wyższej Szkole Weterynarii w Berlinie. Po powrocie do Poznania w 1897 r. zorganizował Szkołę Podkuwania Koni i stał się ekspertem podkownictwa, przez co wzywany był do poboru koni przez armie niemiecką.

W styczniu 1919 r. włączył się czynnie w Powstaniu Wielkopolskie, służąc jako kapitan w sztabie Naczelnego Dowództwa. W latach 1920 -1923 pełnił funkcję Okręgowego Szpitala Koni przy VII Okręgu Korpusu w Poznaniu. W 1923 r. awansował na tytularnego generała brygady i pracował dalej w wojsku jako oficer kontraktowy.

Co ciekawe, od 1919 r. był członkiem rady nadzorczej Ogrodu Zoologicznego w Poznaniu, którego zwierzęta objął bezinteresowną opieką weterynaryjną.

Córka gen. Starkowskiego – Wanda była lekarzem, podczas okupacji niemieckiej związana z polskim podziemiem została aresztowana i zmarła w obozie koncentracyjnym Auschwitz-- Birkenau w 1944 r. Syn Kazimierz, porucznik łączności rez. 7. Samodzielnego Batalionu Łączności, zginął w Katyniu.

Gen. Józef Starkowski zmarł w 1932 r. i został pochowany wraz ze zmarłą w 1922 r. żoną Marią z Pohlów.

Niestety, jego grób stał się zapomniany i zaniedbany, wymaga dziś pilnej renowacji.

W poszukiwaniu grobów na poznańskiej Cytadeli pomocy może udzielić Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Poznaniu – tel. 61 835 69 63, email: adam.kaczmarek@ipn.gov.pl.